

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İSTENEN GÖÇMEN PROFİLİ ANALİZİ: EKONOMİK GÖÇMEN Mİ, POLİTİK GÖÇMEN Mİ?

ANALYSIS OF THE DESIRED IMMIGRANT PROFILE IN THE EUROPEAN UNION: ECONOMIC IMMIGRANT OR POLITICAL IMMIGRANT?

Mehlika Özlem ULTAN*

* Yrd.Doç.Dr., Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: ozlemultan@gmail.com

ÖZ

Günümüzde göç ve göçmen profilinin incelenmesine yönelik yapılan çalışmaların çoğunun göçlerin nedenlerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak göçün nedenlerinin yanı sıra, göç alan ülkelerin göç alma nedenlerinin de araştırılması önem arz etmektedir. Göçmen profilinin genellikle ekonomik göçmenler üzerinden değerlendirilmesine rağmen, günümüz siyasi koşullarında savaşlardan etkilenen kişilerin politik amaçlı göçlerine de sıklıkla rastlanmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinin göç politikalarına bakıldığında, her ülkenin kendine uygun olan bir politika izlediği görülmektedir. Avrupa Birliği'nin ortak bir göç politikası çerçevesinde toplanması durumunda, istenen göçmen profilinin niteliklerinin de belirlenmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği genelinde göçmen entegrasyonunun kolaylığı ya da zorluğunu belirleyen en önemli faktörlerden biri; ülkelere gelen göçmenlerle, ülkelerin istedikleri göçmen nitelikleri arasındaki ilişki olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Avrupa Birliği ülkelerinin istedikleri göçmen profilini analiz etmek ve ekonomik amaçlı göçmenlerin mi yoksa politik amaçlı göçmenlerin mi alınmasına onay verildiğini incelemek olarak belirlenmiştir. Böylece, göçün nedenlerine yönelik yapılan çalışmalara farklı bir bakış açısıyla bakmak ve Avrupa Birliği ortak göç politikası oluşumuna katkı sağlanıp sağlanamayacağı konusunda fikir sahibi olmak planlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği Göç Politikası, Ekonomik Göçmen, Politik Göçmen, Mülteciler.

Jel Kodları: F22, J15, J61.

ABSTRACT

Today, most studies on examining migration and immigrant profiles seem to focus on the causes of migration. However, it is important to investigate the causes of migration as well as the reasons why the countries are receiving immigration. Despite the fact that the immigrant profile is usually assessed on economic immigrants, in the present political conditions, political migrations of people who affected by wars are also frequently encountered. When the migration policies of the European Union countries are examined, it is seen that each country follows a policy that is appropriate for itself. If the European Union can create the framework of a common migration policy, the qualifications of the desired immigrant profile need to be determined. One of the most important factors determining the facility or difficulty of migration integration in the European Union is the relationship between the immigrants who come to the country and the immigrant qualification that the countries desire. The aim of this study is to analyze the desired immigrant profile of the European Union countries and to examine whether economic or political immigrants were approved. Thus, it is planned to take a different view of the studies on the causes of immigration, and to have an idea that it would be possible to contribute to the formation of the European Union common migration policy.

Keywords: The EU Immigration Policy, Economic Immigration, Political Immigration, Refugees.

Jel Codes: F22, J15, J61.

1. GİRİŞ

Uygarlık tarihi boyunca göç hareketleri hep gündemde olmuştur. Ancak küreselleşme çağı ile birlikte dünyadaki göç hareketleri oldukça fazlalaşmış ve devletlerin politikalarını etkiler hale gelmiştir. Birçok nedenden dolayı insanların göç ettiği bir ortamda, hiçbir ülkenin kendisini göçün meydana getirdiği sonuçlardan uzak tutması mümkün olmamaktadır. Günümüzde göç konusu sadece devletlerin değil, uluslararası örgütlerin de gündeminde yer almaktadır. Ekonomik amaçlı olarak ortaya çıkan, ancak siyasi olarak da bütünleşmeye önem veren Avrupa Birliği'nin (Saygın, 2017: 181), Avrupa kıtasında yaşanan göçmen trafiğinden fazlasıyla etkilendiği görülmektedir. Avrupa Birliği özgürlük, güvenlik ve adalet alanı oluşturmak için yürüttüğü faaliyetler kapsamına, göç politikalarını da dâhil etmiştir. AB kapsamında düzenlenen ortak politikalar daha çok yasa dışı göçle mücadele ve sınır kontrolleri üzerinden yürütülmektedir. Ancak bu çalışma, AB'nin yasa dışı göçle mücadele ve sınır kontrolleri konusundaki politikaları ve görüşlerinden ziyade, AB ülkelerine gelen ve ülkelerin almak istedikleri göçmen profilini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma, nitel ve nicel verilerden yararlanan bir yöntem izlemektedir. Konu hakkında teorik bilgilerin verilmesinden sonra istatistikî bilgiler ışığında Birliğin en az ve en çok göçmen alan ülkelerinin belirlenmesi ve bu ülkelerin hangi göçmen türüne daha çok ihtiyacı olduğunun anlaşılması ise çalışmanın en önemli amacını teşkil etmektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilecek olan göçmen profilinin anlaşılabilmesi için öncelikle göç konusunda yaşanan kavram karmaşasının giderilmesi gerekmektedir. Kavramsal çerçeve çizildikten sonra, göçlerin nedenine yoğunlaşan birçok çalışmanın aksine, göç alan ülkelerin istedikleri göç profillerine ulaşılmaya çalışılacaktır. Böylece, AB ülkelerinin yasal yollarla gelen göçmenlerin yol açtığı ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel

değişimlere nasıl yaklaştığının anlaşılması amaçlanmaktadır.

2. GÖÇ OLGUSU

Göç olgusu, merkezinde insan olmasından dolayı küreselleşmenin insani boyutu olarak nitelendirilmekte ve ülkelerin ekonomi politikaları, politik yapıları ve kültürel bağları üzerinde oldukça etkili olmaktadır. Göçün etkileri konusuna değinmeden önce, göçün terim olarak incelenmesi, göçmen kavramının açıklanması ve göç ile ilgili diğer terimlere değinilmesi gerekmektedir.

Göç kavramı kısaca, bir bireyin yaşamını geçirmek üzere geçici bir süre için ya da sürekli olarak bir yerleşim yerinden diğerine, yerleşmek amacıyla yer değiştirmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Mutluer, 2003: 9). Göç, insanlık tarihi kadar eski bir süreç olduğu için birçok farklı ve derin kavramsallaştırma çalışmaları olduğu bilinmektedir. Ancak süre ve nedenden bağımsız olarak, en yalın haliyle yer değiştirme hareketi olarak nitelendirilmektedir (Hoppar, 2016: 1). Göç kavramının ayrıca yasal ve yasa dışı göç şeklinde ayrıştırılması da mümkün olmaktadır. Yasal göç, göçün genel tanımıyla benzerlik göstererek; "Kişilerin herhangi bir amaçla kendi ülkelerinin dışına çıkarak, diğer ülkelerde yaşamlarını sürdürmek için gerçekleştirdikleri insan hareketleri" şeklinde tanımlanmaktadır. Yasa dışı göç ise "Bir kişinin yasal olarak bulunduğu ülkeyi terk ederek, başka bir ülkeye yasa dışı yollardan girmesi; yasal yollardan girdikten sonra süresi içinde ülkeyi terk etmemek suretiyle, o ülkede yasal izin sahibi olmaksızın uzun süreli olarak yaşaması ve/veya çalışması" şeklinde ifade edilmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 14-15). Göçün kavramsallaştırılması sürecinde nedenlerine bağlı olarak zorunlu göç ve gönüllü göç ayrımı ortaya çıkmıştır. Zorunlu göç, bireylerin savaş, doğal afet ve kıtlık gibi sebeplerle yaşadıkları yerden ayrılmak zorunda kalmaları şeklinde ifade edilmektedir. Gönüllü göç ise, bireylerin

ekonomik, eğitim, aile birleşimi gibi nedenlerle göç etmeye kendi iradeleriyle karar vermeleri şeklinde tanımlanmaktadır (Hoppyar, 2016: 1).

Uluslararası Göç Örgütü'nün 2009 yılında yayınladığı 'Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre göçmen kavramının net bir tanımı bulunmamaktadır. Göçmenin, kişisel rahatlık amacıyla ve herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın, kendi kararıyla göç etmeye karar verdiği bilinmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde göçmen; maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek ya da kendileri veya ailelerinin gelecekte beklentilerini arttırmak için başka bir ülke veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertleri şeklinde tanımlanabilmektedir. Göçlerin sebeplerinin ekonomik olmasından dolayı, göçmen kavramının bazı kaynaklarda ekonomik göçmen olarak da kullanıldığı da görülmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 22). Ancak göçmen kavramının kesin bir tanımının bulunmaması, farklı durumlarda farklı çeşitlilikte göçmen olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca göçmenlerin sayısının ve ülkelerini ne süreyle terk ettiklerinin net olarak belirlenememesi de, tanımlamanın yapılmasını zorlaştırmaktadır (Koser, 2007: 16).

Göç ve göçmen kavramlarından sonra, göçmen ile ilgili diğer kavramların da tanımlanması gerekmektedir. Mülteci, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre, "İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi" şeklinde tanımlanmaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 43). Kendi kontrolleri dışında gerçekleşen olayların sonucunda mülteciler, zorla yerinden edilen topluluklar olarak önemli bir sayıya ulaşmışlardır (Kara ve Korkut, 2010: 154-155). Sığınmacı, "İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne dair yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişi" olarak

tanımlanmaktadır. Başvuru sonucunun olumsuz olması halinde bu kişilerin ülkeyi terk etmesi gerekmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 49). Bu doğrultuda sığınmacı, başka bir ülkeye iltica etmek isteyen ve bu amaçla başvuruda bulunan kişiyi nitelendirirken; mülteci, iltica hakkına sahip olan kişiyi tanımlamaktadır. Sığınmacı geçici statüye sahipken, mülteci kalıcı bir statüyü ifade etmektedir (Hoppyar, 2016: 2).

3. AVRUPA'YA YAPILAN GÖÇLERİN SINIFLANDIRILMASI

Göç hareketleri tüm dünyaya yayılmış, birçok ülkeyi etkileyen geniş kapsamlı küresel bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Avrupa'nın göç hareketleri açısından tarihi incelendiğinde, İkinci Dünya Savaşı'na kadar göç veren konumda olduğu görülmektedir. Bu dönemden sonra ise göç almaya başlamış, kendi göç politikalarını oluşturmaya çalışmış ve bu süreçte en önemli göç alan merkezlerin başında gelmiştir.

Avrupa Birliği bünyesinde gelişen göç politikalarını tarihsel açıdan kesin çizgiler çerçevesinde değerlendirmek mümkün olmamaktadır. Bunun en önemli nedeni, Avrupa ülkelerinin göç konusunda tecrübelerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Kuzey Avrupa ve güney Avrupa'nın göç alma ve verme dönemleri bile birbirinden farklılık göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında, yapılan sınıflandırmaların genellikle Batı Avrupa odaklı yapıldığı görülmektedir. Messina'nın (2007: 19) sınıflandırması değerlendirildiğinde, dönemlerin birbiri içine geçtiği, ancak yine de belli olaylar bağlamında çerçevelendirildiği ve döneme damgasını vuran olaylarla adlandırıldığı anlaşılmaktadır.

Messina'nın sınıflandırmasına bakıldığında, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'ya yönelik göçleri üç dönemde ele aldığı görülmektedir. 1945-1979 arasındaki ilk dönem 'misafir işçi dönemi', 1973-2007 arasındaki ikinci dönem 'aile birleşmeleri

dönemi' ve 1990 sonrası dönem ise 'düzensiz/zorunlu göç dönemi' şeklinde sınıflandırılmaktadır. Birbiriyle tarihsel olarak çakışan bu dönemleri olaylar çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir (Messina, 2007: 19). İlk dönem İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlamıştır. Avrupa'nın savaş sonrası yeniden inşa edilmesi ve savaşın yaralarının sarılması sürecinde misafir işçilerin kuzeydeki sanayileşmiş ülkelere alınması söz konusu olmuştur. Bu dönemde en büyük dış göçün gerçekleştiği ülke Almanya olarak bilinmektedir. Avrupa ülkeleri ve özellikle Almanya'ya gerçekleşen göç hareketinin temelinde bu ülkeden gelen iş gücü talebi vardır. İkinci Dünya Savaşından sonra büyük bir nüfus kaybı ile karşı karşıya kalan Almanya, "Marshall Yardımı Planları" çerçevesinde önemli istihdam alanları oluşturmuş ve iş gücüne ihtiyaç duymuştur (Suğanlı, 2003: 30). İkinci Dünya Savaşı'ndan 1970'lerin sonuna kadar olan döneme misafir iş gücü kavramı damgasını vurmuş ve 1960'lı yıllarda bu doğrultuda yapılan ikili ticaret anlaşmaları ön planda olmuştur. Böylece düzenli ve planlı göç politikaları uygulanmaya çalışılmıştır. Almanya'nın ardından 1964 yılında Avusturya, Belçika ve Hollanda, 1965 yılında Fransa ve 1967 yılında İsveç'in iş gücü anlaşmaları yapıldığı bilinmektedir (Yavuz, 2013: 612-613). 1970'lerin sonlarına kadar süren bu dönemde Yunanistan, İspanya, İtalya, Türkiye, Portekiz, Doğu Almanya, Polonya, Cezayir, Fas, Hindistan, Pakistan gibi ülkelere işçi göçü gerçekleştirildiği görülmektedir (Özerim, 2014: 22).

1973 yılında yaşanan Petrol Krizi, misafir işçi döneminin sonlanmasına yol açmış, böylece yeni bir dönem ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yaşanan ekonomik krizin etkisiyle ekonomide durgunluk başlamış, işsizlik oranları artmış, gelişen üretim teknolojilerinin ihtiyaç duyduğu işçi profili değişmiş ve misafir işçilerle durumun sürdürülmesi mümkün olmamaya başlamıştır. Misafir işçi döneminde alınan göçmenlerin Birlik açısından sorun teşkil

etmeyeceği ve istenilen zamanda göçlerin durdurulabileceği düşünülmekteydi. Ancak bu süreçte ekonomik duraklama göç hareketini bir süreliğine kesintiye uğratsa da, aile birleşmeleri yoluyla ya da siyasi sığınma talepleri ile göçmen akışı devam etmiş ve göçün istenildiği zaman kolayca durdurulabilecek bir olgu olmadığı anlaşılmaya başlanmıştır (Samur, 2008: 4). 1980'lerde işsizliğin arttığı öne sürülerek misafir işçilerin kendi ülkelerine dönmeleri talebi ortaya çıkmıştır. Bu dönem ayrıca AB'nin göç konusunda yasal düzenlemelere en çok ağırlık verdiği dönem olarak da karşımıza çıkmaktadır. Göçmenleri istediği zaman geri gönderemeyeceğini anlayan Birlik, vize politikaları oluşturmaya başlamış, üçüncü ülkelerle göç konusunda ikili anlaşmalar yoluna gitmiş, böylece yasal ve yasa dışı göçü kontrol altında tutmaya çalışmıştır (Uçarer, 2001: 292). Bu çalışmalardan en önemlisi, 1985 yılında Belçika, Fransa, Almanya, Lüksemburg ve Hollanda tarafından imzalanan 'Schengen Anlaşması' olarak değerlendirilmektedir. Schengen Anlaşması, imzalayan devletler arasındaki sınırları ortadan kaldırmayı amaçlarken, dış sınırlar üzerindeki denetimi artırmaktadır. 1986 yılında imzalanan 'Avrupa Tek Senedi' ile serbest dolaşım konusunda yeni bir adım atılmış, ayrıca Birlik dışından gelen göç hareketlerine yönelik çalışmaların da hızlandırılması planlanmıştır (Güleç, 2011: 97).

Düzensiz/zorunlu göç dönemi olarak nitelendirilen Soğuk Savaş sonrası dönem ise günümüze kadar uzanmakla birlikte, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Batı'ya iltica eden insanların ön planda olduğu bir sürecin yaşanmasına sahne olmuştur (Güleç, 2011: 86). Bu dönemin en önemli özelliklerine bakıldığında, daha çok yabancılar yasası, kimlik problemleri, yabancı düşmanlığı, etnik ve dinsel örgütlenmelerin yaygınlaşması ve siyasal hak talepleri gibi olayların yaşandığı görülmektedir (Yavuz, 2013: 613).

Birlik içinde iltica ile ilgili yasal çerçevenin temelini oluşturan Dublin Sözleşmesi'nin imzalanması, 1993 yılında yürürlüğe giren

Maastricht Antlaşması'nda oluşturulan 3 sütunlu yapıda 'Adalet, Güvenlik ve İç işleri' kapsamına göç konusunun dâhil edilmesi, 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması'nın göç yönetiminin müktesebata entegre edilmesini amaçlaması, Tampere, Lahey Zirveleri ve Aralık 2009'daki Zirve'de kabul edilen "Stockholm Programı", AB'nin göçle mücadele ve göçmenlerin entegrasyonu konusunda bu dönemde yaptığı önemli çalışmalar olarak dikkati çekmektedir (Güleç, 2011: 88-89).

Avrupa kıtasında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan en büyük nüfus hareketlerinin görüldüğü bu dönemde; 1990'larda gerçekleşen Bosna-Hersek Savaşı, Cezayir İç savaşı, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki çatışmalar ve Arap Baharının yaşanması politik göçmen olarak nitelendirilebilecek mülteci akınına yol açmıştır (Özerim, 2014: 26). Böylece ortaya çıkan yasa dışı göçler ve ilticalar Avrupa'da göç krizinin artmasına sebep olmuştur (Schierup, Hansen, and Castles, 2006: 21). Mülteci ve sığınmacıların sayısında yaşanan artış, ülkelerde yaşanan terörizm, suç oranlarındaki artış, işsizlik sorunu ve sosyal politikaların çöküşü gibi olumsuz olaylardan, bu kişilerin sorumlu tutulmasına sebep olmuştur (Özerim, 2014: 27).

1973 Petrol Krizi öncesinde göç alma konusuna iş gücü olarak bakıldığı ve istenildiğinde durdurulabileceğinin düşünüldüğü belirtilmişti. Ancak özellikle 1990'lardan sonra sosyal koşullar, politik etkiler ve kültürel sebeplerle göçmenlerin buldukları ülkede birçok gerilime yol açtığı gözlenmektedir. Eskiden olduğu gibi birer ekonomik ya da politik katma değer olarak görülmeyen göçmenler, vatandaşlar nezdinde ekonomiye, sosyal yaşama, toplum güvenliğine ve kültürel bağlara birer tehdit olarak nitelendirilmeye başlanmıştır. Bu durum, göçmenlerin çok kültürlülük ve entegrasyon kavramlarından ziyade, dışsallaştırma ve ötekileştirme kavramları ile eşleştirilmesine sebep olmuştur. Göçmenlere ekonomi politikaları bağlamında ihtiyaç duyulduğu görülmekte,

ancak Avrupa vatandaşlarının göçmenlere bakışı da göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, AB'nin vatandaşlarına yönelik yaptığı anketlerin sorgulanması yerinde olacaktır.

2015 yılında yapılan son Eurobarometer çalışmaları incelendiğinde, 2014 yılıyla karşılaştırmalı verilere yer verildiği görülmektedir. 16-27 Mayıs 2015 tarihleri arasında 28 AB üye ülkesi, 5 aday ülke ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlarına yapılan anket sonuçlarına göre, göç konusu AB genelinde %38 oranı ile en önemli sorun olarak değerlendirilmektedir. 2014 yılında 4. sırada yer alan göç, 2015 yılında %14'lük artışla ilk sıraya yerleşmiştir. Ülke bazında bakıldığında ise, göçü en önemli sorun olarak gören ülkelerin başında %65 ile Malta gelmektedir. Malta'yı %55 ile Almanya, %54 ile Estonya ve %50 ile Danimarka izlemektedir. Portekiz (%16) ve Yunanistan (%27) göçü AB'nin en önemli sorunları sıralamasında ilk üçe sokmayan iki ülke olarak göze çarpmaktadır. AB vatandaşlarına 'ülkenizin karşı karşıya kaldığı en önemli sorunlar nelerdir' şeklinde sorulan soruya, en çok işsizlik olarak yanıt verildiği görülmekle birlikte, Malta, Almanya, İngiltere ve Danimarka yine göç konusunu en önemli sorun olarak belirtmiştir (Public Opinion in the European Union, 2015: 14-18).

4. GÖÇ ETME NEDENLERİ

Göç, göçmen ve bunlarla ilgili kavramların açıklaması yapıldıktan ve Avrupa'ya göçün tarihinden kısaca bahsettikten sonra göçün sebeplerinin de ele alınması gerekmektedir. Bireylerin göç etme nedenlerinin başında ekonomik sebepler gelmektedir. Ancak ekonomik boyutun yanı sıra göçün nedenleri arasında demografik, politik, toplumsal ve sosyo kültürel nedenlerin de olduğunu unutmamak gerekmektedir. Bu durum, göçün insan merkezli bir yer değiştirme hareketi olmasından kaynaklanmaktadır. Göç hareketinden hem göçmenler hem de göç alan ülkeler etkilenmektedir. Bu durumda göçün sadece

ekonomik gerekçelerle değerlendirilmesi anlamsız hale gelmektedir.

Göçün sebeplerine bakıldığında itici ve çekici faktörler şeklinde ele alındığı görülmektedir. İtici faktörler, göçmenleri göçe zorlayan sebepler olarak karşımıza çıkarken; çekici faktörler göçmenlerin göç etme isteğini artıran sebepler olarak ele alınmaktadır (Lee, 1966: 50). İtici faktörlerin genellikle zorunlu göçlerle sonuçlandığı düşünülürken birlikte, çekici faktörlerin de gönüllü göçlerin oluşumuna imkân tanıdığı bilinmektedir. İlk kısımda yapılan zorunlu ve gönüllü göç tanımlarından sonra, bu durumların nedenlerinin irdelenmesi gerekmektedir.

Zorunlu göçlerin en önemli sebebi politik, dini ya da toplumsal baskılardan kurtulmak şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca savaş, sel, yangın ve deprem gibi felaketler sonucunda bireylerin yaşamlarını devam ettirdikleri bir coğrafyadan istekleri dışında göç etmeleri de zorunlu göç kapsamında değerlendirilmektedir. Bu tarz zorunlu göçler yasal ve yasa dışı yollarla yapılabilir. Yasa dışı yollarla göç eden kişilere yasa dışı göçmen denirken, yasal yollarla göç eden ve belli onaylardan sonra ülkeye kabul edilen kişiler ise mülteci olarak değerlendirilmektedir. Mülteci tanımından da anlaşılacağı gibi, buldukları ülkede siyasi otoriteyle anlaşmazlık veya çatışma halinde olan mülteciler, bu sebeple can ve mal güvenlikleri tehdit altında olduğu için başka bir ülkeye göç etmektedirler. Kritiz ve Keely'ye göre (1981: 18), mülteci göçü, göçün en dramatik hâli olarak görülmektedir. Tarihi açıdan bakıldığında mülteci göçüne uzun yıllardır rastlanmasına rağmen, bu konuda uluslararası alanda koruma faaliyetlerine girişilmesi durumu son zamanlarda sıklıkla gündeme gelmektedir. Mülteci statüsünde yer alan kişilerin, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre birçok hak elde ettikleri bilinmektedir. Bu kişilere eğitim hakkı, mahkemelere müracaat hakkı ve sosyal yardım imkânları açısından, ülke vatandaşlarıyla aynı haklar verilmeyle birlikte; bu haklar dışında kalan

çalışma, konut edinme, ikamet, mal edinme hakkı gibi konular kapsamında yabancılarla aynı statüde değerlendirildikleri görülmektedir (Cenevre Sözleşmesi, 1951).

Gönüllü/isteğe bağlı göçlerin sebeplerini ise 4 başlık altında değerlendirmek mümkün olmaktadır. Bu başlıklardan ilki kazanç ya da ticari amaç taşıyan göçleri kapsamakta; ikincisi, sistematik kolonizasyon sonucu gerçekleşen göçler olarak ele alınmakta; üçüncüsü, göç rekabeti sonucu gerçekleşen göçler olarak nitelenmekte ve sonuncusu ise iş bulma ve istihdam amaçlı göçler olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda gönüllü göçlerin genellikle ülkeler veya bölgeler arası gelişmişlik farklarından kaynaklandığını söylemek mümkün olmaktadır (Yavuz, 2013: 611). İş gücü göçü de gönüllü göçler kapsamında değerlendirilmektedir. Buldukları ülkenin sosyo-ekonomik yapısının zayıf olması, istihdam kaygısı, ekonomik güven arayışı, hızlı şehirleşme ve sanayileşmenin etkileri dolayısıyla refah seviyesi ve sosyal yapıda ortaya çıkan değişiklikler, iş gücü göçlerinin sebepleri arasında sayılabilmektedir. Özellikle alt gelir grubuna dâhil olan ve kırsal kesimde yaşayan birçok bireyin, kent merkezlerine göç etmesi söz konusu olmaktadır. Bu durum, iş gücü göçünün az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere doğru gerçekleşmesini açıklar niteliktedir. Dolayısıyla gelişmiş ülkeler olarak değerlendirilen Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri gönüllü göçlerin başlıca merkezleri haline gelmiştir (Yavuz, 2013: 612).

Göçün nedenleri Avrupa bağlamında değerlendirildiğinde, Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra göç alan konumda olduğu görülmektedir. Bu göçlere hem zorunlu göçler hem de gönüllü göçler dâhildir. Daha özelde ele almak gerekirse bu dönemde Avrupa, sürekli göçler, geçici işçi göçleri, aile birleşmeleri ile gelen göçler, mülteci göçü, yasa dışı göçler ve düzensiz göçlerin hepsine ev sahipliği yapmıştır. Bunların yanı sıra, dönemsel göçler ve emekli göçlerine de rastlandığı

bilinmektedir. Avrupa gelişmişlik düzeyi ve coğrafi konumu sebebiyle hep göçmenlerin ilgisini çeken bir coğrafik konumda bulunmaktadır (Özerim, 2014: 19).

AB vatandaşlarına, 'göçmenler ülkenize sizce hangi amaçla gelmektedirler' şeklinde yöneltilen soruya birçok ülke vatandaşının ortak cevap verdiği görülmektedir. Buna göre, göçmenlerin kendi ülkelerine daha iyi koşullarda yaşamak ve iş bulmak için geldiklerini düşünenlerin sayısı oldukça fazladır. 2011 yılında yapılan ankete katılan 27 AB üyesi ülkeden 18'inin vatandaşlarında ise göçmenlerin iş bulmak için geldiği düşüncesi hâkimdir. Göçmenlerin politik amaçlı geldiğini düşünen vatandaşların çoğunlukta olduğu ülke sayısı ise 12'dir. Diğer sebepler, eğitim, evlilik, transit ülke olarak kullanmak, kişisel gelişim, daha iyi sağlık hizmetleri ve sosyal haklara kavuşmak ve göç edilen ülke ile tarihsel bağların olması şeklinde sıralanabilmektedir (Migrant Integration, 2011: 22).

Avrupa Birliği'ne gelen göçmenlerin göç etme sebeplerinin ülkelere göre dağılımının da incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Yaş aralıklarına göre bir analiz yapıldığında 15-24 yaş aralığında gelen göçmenlerin çoğunlukla ailevi sebeplerle geldikleri görülmektedir. Eğitim amacıyla gelen göçmenler İngiltere ve Avusturya'yı tercih etmişlerdir. İş bulma amacıyla gelen göçmenlerin, göç etmeden önce iş buldukları ülkeler genelde Çek Cumhuriyeti ve Kıbrıs olurken; göç etmeden önce herhangi bir iş bulmamış olan göçmenlerin genellikle İspanya, İtalya, Yunanistan ve İngiltere'ye geldikleri görülmektedir. Uluslararası koruma talebiyle ya da iltica yoluyla gelen göçmenlerin çoğunlukla 25-54 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Bu yaş aralığında en çok iltica edilen ülkeler ise Slovenya, İtalya, Almanya, Fransa, İsveç ve İtalya olmuştur. Bunların yanı sıra, eğitim amacıyla, ailevi sebeplerle ya da aile birleşmesi yoluyla ve iş bulmak ya da iş bulma ümidiyle gelen göçmenlerin çoğunluğu da bu yaş aralığında bulunmaktadır. 55-64 yaş aralığına bakıldığında ise, eğitim ve iş amaçlı göçler

yerine yine ailevi göçler ve iltica yoluyla gelen göçmenlerin ağırlık kazandığını söylemek mümkündür. Bu yaş aralığında en çok iltica edilen ülkeler, Avusturya, İsveç, Almanya ve İngiltere olmuştur. Bu durumda tüm yaş aralığında göçmenlerin, hem iltica yoluyla hem de iş bulma amacıyla en çok Almanya'yı tercih ettiğini söylemek mümkün olmaktadır (Eurostat, 2014).

5. GÖÇ ALMA NEDENLERİ

Göçmenlere duyulan ihtiyaç, bir ülkenin demografik koşulları ve sosyal refah düzeyi ile ilişkili olarak belirlenmektedir. Ekonomik büyümenin ne kadar sağlandığı da önemli bir kriter olarak ele alınmaktadır. AB ülkelerinde göçmenlere ihtiyaç duyulmasının sebeplerini belli başlıklar altında toplamak mümkün olmaktadır. Göçmenlerin en başta yaşlanan nüfusa bir çare olabileceği düşüncesinin hâkim olduğu görülmektedir. Ayrıca yaşlanan nüfusa ilgili olarak emeklilerin çalışan nüfusa bağımlılığının artması da bu sorunun önemini vurgular niteliktedir. 2000'li yıllardan önce bir emekli maaşının karşılanabilmesi için 2 aktif işçinin primleri yeterli olurken, günümüzde 1 emekli için ancak 4 çalışana ihtiyaç duyulması söz konusu olmuştur. Emekli maaşlarına yapılan kamu harcamaları da bu bağlamda artmakta ve bunu karşılamak için göçmen işçilere ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir. Yaşlanan nüfusa ve doğum oranlarının azalmasına bağlı olarak, çalışan genç nüfusun da azaldığını söylemek mümkündür. Göçmenlerin genç, çalışma çağına olmaları ve iş gücünün verimliliğini artırabilecekleri düşüncesi de ön planda olmaktadır. Genelde hizmet sektöründe istihdam edilen göçmenlerin istihdam oranını da artırdığı ve ekonomi sağlamlık endekslerine olumlu katkı yaptığı iddia edilmektedir (Global Migration, 2008: 27-29).

Görüldüğü üzere, göçmenlere duyulan ihtiyaç demografik ve ekonomik ihtiyaçlar çerçevesinde şekillenmektedir. Ancak ihtiyacın esas sebebinin belirlenebilmesi için AB ülkelerinin nüfus verilerine ve

ekonomik yapısına bakılması gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 1: En Çok ve En Az Göç Alan Avrupa Birliği Ülkeleri

Ülkeler	Veriler	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	Nüfus	81.802.257	80.222.065	80.327.900	80.523.746	80.767.463	81.197.537
	Doğum	677.947	662.685	673.544	682.069	714.927	737.575
	Ölüm	858.768	852.328	869.582	893.825	868.356	925.200
	Gelen Göç	404.055	489.422	592.175	692.713	884.893	1.543.848
	Giden Göç	252.456	249.045	240.001	259.328	324.221	347.162
İngiltere	Nüfus	62.510.197	63.022.532	63.495.303	63.905.297	64.351.155	64.875.165
	Doğum	807.271	807.776	812.970	778.358	775.908	776.746
	Ölüm	561.666	552.232	569.024	574.945	568.840	601.272
	Gelen Göç	590.950	566.044	498.040	526.046	631.991	631.452
	Giden Göç	339.306	350.703	321.217	316.934	319.086	299.183
Fransa	Nüfus	64.658.856	64.978.721	65.276.983	65.600.350	65.942.093	66.488.186
	Doğum	833.654	824.263	821.844	812.343	819.328	799.671
	Ölüm	551.369	545.221	569.986	569.365	559.435	593.807
	Gelen Göç	307.111	319.816	327.431	332.640	339.902	363.869
	Giden Göç	269.531	291.594	255.922	286.820	294.082	297.969
Letonya	Nüfus	2.120.504	2.074.605	2.044.813	2.023.825	2.001.468	1.986.096
	Doğum	19.781	18.825	19.897	20.596	21.746	21.979
	Ölüm	30.040	28.540	29.025	28.691	28.466	28.478
	Gelen Göç	4.011	10.234	13.303	8.299	10.365	9.479
	Giden Göç	39.651	30.311	25.163	22.561	19.017	20.119
Slovakya	Nüfus	5.390.410	5.392.446	5.404.322	5.410.836	5.415.949	5.421.349
	Doğum	60.410	60.813	55.535	54.823	55.033	55.602
	Ölüm	53.445	51.903	52.437	52.089	51.346	53.826
	Gelen Göç	13.770	4.829	5.419	5.149	5.357	6.997
	Giden Göç	4.447	1.863	2.003	2.770	3.644	3.870

Kaynak: (Eurostat, 2017)

Yukarıdaki tabloda 2015 yılı itibarıyla en fazla göç alan ilk 3 ülkenin ve en az göç alan son 2 ülkenin demografik verilerine yer verilmiştir. Göçmenlerin nüfusun azalması sorununu çözeceğine yönelik ortaya atılan iddiaların, gelecek projeksiyonlarıyla gelmesi istenen ya da beklenen tahmini göçmen sayıları

üzerinden hareket ettiği bilinmektedir. Ancak tahminler yerine geçmiş yıllara dönük incelemeler yapıldığında göçmenlerin azalan nüfus sorununa tam olarak çözüm olacakları düşünülmemektedir. En fazla göçmen (yasal göçmenler ve mülteciler) gelen ülkelere bakıldığında, ülkeden göç eden

kişiler ve ölüm sayıları ile gelen göçmenler ve doğum sayıları karşılaştırıldığında, göçmenlerin aslında nüfus artışına neredeyse hiç katkıları olmadığı görülmektedir. Almanya örneğinden hareket edildiğinde; ölüm sayılarının her yıl doğum sayılarından fazla olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca ölüm sayıları ve giden göçmen sayıları toplandığında elde edilen sonuçtan, gelen göçmen ve doğum sayıları çıkarıldığında, nüfusun bu sayıya çok yakın oranda arttığı görülmektedir. Göçmenlerin gelişinin nüfusun sürekli azalmasını engellediği ve ölümlerle giden göçmen sayılarını karşılamaya çalıştığı düşünüldüğünde, nüfusun azalmasını bir süre daha sabit tutabileceği, ancak nüfusun artması için çok daha fazla göçmene ihtiyaç duyulacağı anlaşılmaktadır. AB göç politikaları kapsamında bakıldığında, göçmen politikalarını sıkılaştıran, sınır güvenliğini artıran ve göçmen alımında seçici davranmaya çalışan Birliğin, nüfusun azalması sorununu çözecek sayıda göçmen almasının çok da mümkün olduğu düşünülmektedir.

Avrupa Birliği'ne gelen göçmenlerin nitelikleri ve ekonomiye katkılarının olup olmadığı da değerlendirilmesi gereken noktalar arasında yer almaktadır. Bunun için öncelikle göçmenlerin eğitim seviyelerine bakılması gerekmektedir.

2014 yılı verilerine göre, ilk ve orta öğretim düzeyinin altında eğitim seviyesinde olan göçmenlerden yabancı ülke doğumlu olan 15-64 yaş arası ilk göçmen jenerasyonunun AB ülkelerine gelme yüzdeleri incelendiğinde, en çok göçmenin %62 ile Malta'ya geldiği görülmektedir. Malta'yı %60,1 ile Almanya, %58,5 ile Portekiz takip etmektedir. Göçmen yaşlarına daha dar çerçeveden bakıldığında; 15-24 yaş arası göçmenlerin %45 ile en çok geldiği ülke İngiltere olurken, %30 ile ikinci ülke Almanya olmuştur. En fazla gelen göçmenin 25-54 yaşları arasında olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yaş gruplarındaki göçmenlerin Almanya, İngiltere gibi ülkelere gittiği, ancak 25-54 yaş grubunun tüm AB ülkelerine yayıldığını söylemek mümkün olmaktadır. Örneğin, bu yaş

grubunda en fazla göçmene ev sahipliği yapan ülke %78 ile Lüksemburg olmuştur. Lüksemburg'dan sonra %71 ile Almanya, %69 ile Kıbrıs, %58 ile de Macaristan ve Slovenya gelmektedir. 55-64 yaş aralığında ise en çok göçmenin refah seviyesinin Avrupa'da en yüksek olan ülkelerden biri olan Finlandiya (%52,6) ve İsveç'e (%50,4) geldiği görülmektedir. Almanya yine %51 oranla bu yaş grubunda da üst sıralarda yer almaktadır. Bu durum Almanya'nın her yaş grubundan eğitim seviyesi düşük göçmen aldığı gösterir niteliktedir (Eurostat, 2014).

Avrupa Birliği'nin göçmenlere ekonomik sebeplerle ihtiyaç duydukları iddiasına karşın, aslında tüm göçmenlere iş verilmediği anlaşılmaktadır. 2014 yılında yapılan bir çalışmaya göre; AB ülkelerinde çalışmak isteyen göçmenlerin iş bulma konusunda karşılaştığı sorunlara bakıldığında, ev sahibi ülkenin dilini bilmemeleri, niteliklerinin yetersiz olması, oturma izni alamamaları ve dini ya da sosyal sebeplerle iş bulamadıkları anlaşılmaktadır. Göçmenlerin en çok Belçika, Finlandiya, İsveç ve Avusturya'da dil bilmeme sebebiyle iş bulamadıkları, İngiltere ve İtalya'da niteliksiz oldukları gerekçesiyle işsiz kaldıkları, Yunanistan'da oturma izinleri olmaması dolayısıyla iş bulamadıkları ve en çok İtalya ve Fransa'da sosyal gerekçelerle iş bulamadıkları anlaşılmaktadır (Eurostat, 2014).

Dünyanın bazı bölgelerinde yaşanan yoksullaşma, ekonomik krizler, işsizlik, siyasal istikrarsızlık, iç savaş gibi sebepler göç hareketlerinin artmasına yol açmaktadır. Avrupa gibi gelişmiş ülkelerin bulunduğu bir kıtada, ucuz iş gücüne duyulan ihtiyaç dolayısıyla, az gelişmiş ülkelere gelen göçler de Avrupa ülkeleri tarafından yeniden yapılanma ve ekonomik büyümeyi sağlamak için değerlendirilmektedir (Bardakçı Tosun, 2017: 703).

Arap Baharı öncesinde iç savaş veya siyasi istikrarsızlıklara sahne olan Irak, Afganistan gibi ülkelere başlayan göç dalgasının Arap Baharı sonrasında yaşanan

iç savaşlarla daha ciddi hâle gelmesi, mülteci krizinin AB'nin gündeminde en üst sıraya yükselmesine sebep olmuştur. Mülteci krizi dolayısıyla AB ülkeleri, mültecilere yönelik mevzuatı tekrar gündeme getirmiş ve yürürlükte olan Dublin Zirvesi kararlarını gözden geçirme gereği duymuştur. Dublin sistemine göre, sığınmacılar Birlik topraklarına hangi ülkeden giriş yaparlarsa o ülkede iltica başvurusu yapmak zorundadırlar. Bu durum, özellikle Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden gelen mültecilerin Akdeniz ülkelerine giriş yapmak zorunda olmaları dolayısıyla o ülkelerde krizin daha yoğun yaşanmasına sebep olmuştur (Refugees and Migration, 2015: 16-17). Bu ülkelerdeki sığınmacıların sayısının artması, başta rahatsız olmayan Orta ve Batı Avrupa ülkelerinin de uzlaşmayı kabul etmesinde sebep olmuştur. Özellikle 2015 yılında yaşanan yoğun göçmen gelişi karşısında sessiz kalamayan İngiltere, Fransa gibi ülkeler de mülteciler konusunda yeni bir politika geliştirilmesi gerektiğine karar vermişlerdir (Hopyar, 2016: 5-7). Birçok Avrupa ülkesinin mülteci akınından hoşnut olmadığı bilinmekle birlikte, konunun ekonomik açıdan değerlendirilmesinin de unutulmaması gerektiği düşünülmektedir. Giderek yaşanan bir Avrupa Birliği'nde çalışma yaşında ve verimli olan mültecilerin varlığının değerlendirilmesi kaçınılmaz olacaktır. Mülteciler arasında girişimciler çıkması halinde ise ülke gelirine farklı açılardan da katkı sağlaması söz konusu olacak, bazı AB ülkelerinin karşı karşıya kaldığı ekonomik krizin aşılmasına da yardımcı olması mümkün olacaktır.

Göçmenlere olan ihtiyacın nüfus ve ekonomi çerçevesinde değerlendirilmesiyle birlikte, Almanya ve İngiltere hem en fazla göç alan hem de iltica oranlarının en yüksek olduğu ülkeler olarak ön plana çıkmaktadırlar. Bu durum sebebiyle, bu ülkelerin nüfusları ve ekonomik durumlarının incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Ekonomik büyümeyi etkileyen birçok parametre olmakla birlikte,

genç iş gücünün azaldığı ülkelerdeki ekonomik büyümenin sağlanması yasal göçmenlerle sağlanmaya çalışılmakta, hatta yasa dışı göçmenlerin kayıt dışı ekonomide çalıştırıldığı da bilinmektedir. Yukarıda verilen tabloda Almanya'nın doğum oranlarının ölüm oranlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Hem doğurganlık oranının az olması hem de yaşlı nüfusun fazla olması dolayısıyla Almanya'da ekonomik durgunluk yaşanması mümkün olmaktadır (Miegel, 2016: 1). Bu duruma çözüm olarak görülen yasal göçmenlerin ülkeye girişlerinde sürekli artış olması da ekonomik büyümenin destekleneceğine yönelik yorum yapılmasına imkân tanımaktadır. Almanya'nın ekonomik büyüme verileri incelendiğinde, 2015 yılında gelen 1,5 milyon göçmenle birlikte büyüme oranını 0,1 oranında artırdığı ve 0,325'ten 0,425'e yükseldiği görülmektedir. 2017'nin başında açıklanan büyüme oranları da bu ortalamasının korunduğunu göstermektedir (Almanya, GSYİH Büyüme Oranı, 2017).

İngiltere örneğine bakıldığında ise, inişli çıkışlı bir grafik izlese de İngiltere'de doğum sayılarının ölüm sayılarından hep daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Ancak İngiltere de diğer AB ülkeleri gibi doğum sayılarının her yıl azaldığı ülkelerden biridir. Ülkeden giden göçmenlerin sayısı azalsa da gelen göçmenler genellikle artış göstermiştir. Azalan doğum sayılarının artan göç sayıları ile eşitlenmeye çalışılması durumu, İngiltere'de de karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun ekonomik büyümeye yansımalarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. İngiltere'nin 2014 yılında 0,8 oranında ekonomik büyüme yaşadığı ancak, 2015 yılında bu oranın 0,45'e düştüğü, 2016 yılında 0,5 dolaylarında olduğu ve 2017 yılında ise artış göstererek 0,7'ye çıktığı görülmektedir (İngiltere, GSYİH Büyüme Oranı, 2017). Ekonomik büyümenin belirlenmesinde birçok parametrenin değerlendirilmesi gerekmekte, ancak azalan genç nüfusun olduğu, iş gücünün verimsiz hale geldiği ülkelerde ekonomik büyümenin

gerçekleşmesi için göçmene ihtiyaç duyulması kaçınılmaz olmaktadır.

Göçmenlere olan ihtiyaç konusunda vatandaşların fikirleri de önemli olmaktadır. Göçmenlerin ülkelerine yaptığı katkılar konusunda fikirleri sorulan vatandaşların verdikleri yanıtlar incelendiğinde; göçmenlerin çalışkan oldukları, kültürel çeşitliliğe katkıları olduğu, girişimci göçmenlerin ülke ekonomisine katkıda bulunduğu, komşu ülkelerden gelen göçmenlerin sosyal ve kibar olduklarına yönelik yanıtlar verdikleri görülmektedir (Migrant Integration, 2011: 23). Göçmenlere yönelik olumlu düşüncelerin olmasına rağmen göçmenlere olumsuz yaklaşan vatandaşların da bulunduğu bilinmektedir. Vatandaşların göçmenlere yönelik olumsuz düşüncelerinin arkasında yatan nedenleri ise; yerli halkın çalışacağı işleri ellerinden aldıkları, vergi kaçırarak yasa dışı yollarla çalıştıkları, suç olaylarına sıklıkla karışmaları, küstah davranışlarda bulunmaları, ülkenin sosyal ve sağlık sisteminden fazla yararlandıkları, topluluk halinde yaşadıkları ve bunun kaynaşmaya engel olduğu, dini farklılıklar sebebiyle bütünleşmeye yanaşmadıkları, ülkenin kendi kurallarına saygılı olmadıkları, çalıştıkları işlerde kalite standardının altında iş çıkardıkları şeklinde sıralamak mümkün olmaktadır. (Migrant Integration, 2011: 23-25).

Bu tarz olumlu ve olumsuz düşünceler olmasına rağmen, göçmenlerin gelmesinin istenmesinin esas sebebi, göçmenlerin azalan genç nüfus sebebiyle iş gücüne olan ihtiyacı kapatacaklarının düşünülmesidir. Göçmenlerin yerel halkın işlerini ellerinden aldığına yönelik düşünceler olduğu görülmektedir. Ancak göçmenlerin çalıştıkları sektörler incelendiğinde, aslında bu sektörlerin yerel halkın çalışmayı tercih etmediği ya da çalışma ücretini düşük bulduğu işler olduğu anlaşılmaktadır. Çoğunluğu hizmet sektöründe çalışan göçmenlerin genellikle, yaşlı bakımı gibi sağlık hizmetlerinde, tarım, inşaat, yol yapım işlerinde, ev temizliği, hizmetçilik, tekstil işleri gibi alanlarda faaliyet gösterdikleri bilinmektedir.

Nüfus ve ekonomi çerçevesinde değerlendirilebilecek olan Avrupa Birliği'nin göç alma nedenlerinin aslında hedeflenen nüfus politikalarını tam olarak karşılamadığı anlaşılmaktadır. Ülkelerin istedikleri göçmen profilinin, Avrupa göç tarihi incelenirken ortaya çıkan sonuçlardan ders alınarak şekillendiği düşünülmektedir. AB, günümüzde politik amaçlı gelen göçmenlerin, yerel halkın ve gönüllü göçmenlerin çalışmak istemediği işlerde çalışarak ekonomiye daha fazla katkı sağladığı düşüncesini ortaya koymaktadır. Bu durum, misafir işçi göçlerinin kalıcı göçmenlere dönüşmesi gibi değerlendirilmekte ve gelen göçmenlerden sadece ekonomik amaçlı yararlanılmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Avrupa Birliği'nin de bu sebeple göç politikalarını sıkılaştırdığı, kalıcı olmasını istediği göçmenlerin beklenen niteliklerini yüksek tuttuğu, ancak politik sebeplerle hayatta kalmak için gelen mültecileri niteliksiz işlerde çalıştırarak ekonominin ayakta kalmasını ve hatta büyümesini hedeflediği düşünülmektedir.

6. SONUÇ

Avrupa Birliği ülkeleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra savaş dolayısıyla ortaya çıkan iş gücü açığını kapamak adına göçmenlere ihtiyaç duymuştur. Göçmenler vasıtasıyla yeniden yapılanmanın ve ekonomik kalkınmanın da sağlanacağı umulmuştur. Bu yüzden, diğer ülkelerden istihdam amaçlı göçler yapılması teşvik edilmiştir. Bu dönemde yapılan göçlerin kalıcı olduğunun anlaşılması ve ekonomik krizler sonucu işsizliğin ortaya çıkmasıyla, ülke vatandaşları göçmenlerin iş gücüne katılmasından rahatsız olmuş ve bu durum AB göç politikalarının oluşturulmaya başlanmasıyla sonuçlanmıştır. Var olan göçmenlerin entegrasyonu konusu ön plana çıkmış ve yeni alınacak göçmenlerin sosyal gelişmişlik düzeyleri, verimli iş gücü yaşında olmaları ve yerli halk ile kültürel benzerlikleri gibi nitelikleri değerlendirilmeye başlanmıştır. Kültürel farklılıkları olan göçmenlerin alınmasıyla

Avrupa Birliği'nin 'çok kültürlü' yapısının vurgulanacağı düşünülmele birlikte, asimilasyon politikalarının da varlığını sürdürdüğü bilinmektedir. İzlenen bu politikalar ülkeden ülkeye farklılık göstermekte, ancak göçmenlerin yol açtığı düşünülen sorunlara geçici çözümler bulunduğu gerekçesiyle Birliğin hep eleştirildiği anlaşılmaktadır.

Ucuz iş gücüne duyulan ihtiyaç dolayısıyla, AB ülkelerinin göçmenlere ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir. Ancak bu noktada gönüllü göçmen ve zorunlu göçmen, yani bir anlamda gönüllü göçmen ve mülteci/yasa dışı göçmen arasında bir ayrım yapılması gerekmektedir. Ekonomik amaçla gelen gönüllü göçmenler ile politik sebeplerle gelen mülteciler ya da yasa dışı göçmenler arasında fark bulunmaktadır. Bu farkın da ekonomik göstergelere yansıdığı düşünülmektedir. Ekonomik amaçlı gelen yasal göçmenler, yaşlanan nüfusa bağlı olarak artan iş gücü ihtiyacını karşılama konusunda faydalı görülmektedir. AB ülkeleri gönüllü göçmenlerin nitelikli göçmenler olmasını istemektedir. Bu kişilere oturma, çalışma izni verilmekte, bir süre sonra vatandaşlığa geçebilmekte ve ülke vatandaşlarının sahip olduğu haklara sahip olabilmektedirler. Bu şekilde nüfusun artması söz konusu olmaktadır. Ancak bu kişilerin doğurganlık oranlarının yüksek olduğu yaş dönemlerinde gelmeleri halinde nüfusun büyümesi mümkün olacaktır. Aksi takdirde, göçler sadece doğumlar ve ölümler arasındaki sayı dengesinin korunmasına ve nüfusun durağan kalmasına imkân tanıyacaktır. Nüfusun azalması sorunu da uzun bir süre gündemde kalmaya devam edecektir.

Konuya zorunlu göçmenler açısından bakıldığında ise, durumun daha farklı olduğu anlaşılmaktadır. Eurostat verileri de incelendikten sonra, aslında göçmenlere ekonomik açıdan ihtiyaç duyulduğu bilinmekte; iç savaş ve siyasi istikrarsızlıktan kaçarak AB ülkelerine sığınan, mülteci statüsü kazanan kişilerin ya da yasa dışı göçmenlerin yerli halka oranla ucuz iş gücünü oluşturduğu

söylenilmektedir. Bu kişilerin savaş bittikten sonra ülkelerine dönme ihtimali de göz önünde bulundurulduğunda, aslında AB ülkeleri ve politik göçmenler arasında bir kazan-kazan ilişkisi olduğu da düşünülebilmektedir. Mülteciler savaş ortamından uzaklaşarak hayatta kalma mücadelesi verip çalışmak zorundayken, AB ülkeleri de azalan genç nüfuslarına bağlı olarak verimli ve ucuz iş gücüne ihtiyaç duymaktadır. 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde belirtilen mülteci hakları kapsamında, mülteci statüsüne geçen politik göçmenlerin birçok hakka sahip olduğu görülmektedir. Ancak, bu kişilerin ülkelerindeki siyasi ortam nedeniyle ya da savaş sonucu zorunlu olarak göç ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, ülke vatandaşlarının aksine, daha düşük ücrete ve daha zor çalışma şartlarıyla çalışmayı kabul ettikleri düşünülmektedir. Bu kişilerin bir süre sonra ülkelerine dönme ihtimalleri bulunduğu için de gönüllü göçmenler gibi uzun süreli olmamakla birlikte, vatandaşlık haklarından ve sosyal haklardan yabancı statüsündeki kişiler gibi yararlanabilmektedirler.

Vatandaşların ve devlet politikalarının göçmenlere bakışı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu da ortak bir göç politikası oluşturulmasını zorlaştırmaktadır. Ülkeler yasal göç yollarını sıkı politikalarla denetleyerek, Afrika ve Orta Doğu'dan gelecek mülteci akınına engellemeye çalışmaktadır. Ancak yasal yolların kapatılması yasa dışı göçü teşvik eden en önemli unsurların başında gelmektedir. Bu durum, yasa dışı yollarla gelen göçmenlerin kayıt dışı ekonominin bir parçası olarak kendilerine yer bulmaya çalışmalarına sebep olmaktadır. Sonuç olarak, AB ülkeleri ekonomik amaçlarla gelen gönüllü göçmenlere yönelik uyguladığı politikaları sıkılaştırmaya çalışırken, insan hakları bağlamında değerlendirilmesi gereken savaş mağdurlarının ülkeye girişlerinin kontrolünü de artırmayı hedeflemekte, ancak bu durumun yasa dışı göçleri tetiklediğini de inkâr etmemektedir.

Bu durumda politik sebeple gelen yasa dışı göçmenlerin ve mültecilerin, Birlik ülkelerinin ekonomilerinin büyümesine katkıda buldukları söylenebilmektedir. Yasa dışı göçmenler daha düşük ücrete, esnek çalışma saatlerine karşı çıkmadan çalışmayı kabul etmekte, kayıt dışı ekonomiye katkıda bulunmaktayken, mülteciler belli haklar çerçevesinde yabancılara eş statüde çalışabilmekte ve yine de ülke vatandaşlarından daha düşük koşullarda hayatını idame ettirmektedir. Ayrıca, mültecilerin sahip olduğu haklar dolayısıyla ülkelere geri gönderilememeleri, Birliğin, mülteciler yerine yasa dışı göçmenleri tercih edip etmediğinin de sorgulanmasına yol açmaktadır. Ekonomik amaçla gelen gönüllü göçmenlerin ise hem nitelikleri dolayısıyla hem de bir zorunluluk hissetmemelerinden dolayı işverenlerin ağır tekliflerini kabul etmedikleri görülmektedir.

Tüm bu açılardan bakıldığında, aslında cevabı baştan belli gibi görünen 'ekonomik göçmen mi, politik göçmen mi istenir?' sorusunun yanıtının politik amaçla gelen göçmenler, özellikle de yasa dışı göçmenler olduğu düşünülmektedir. Ekonomik krizlerin etkisini en alt seviyeye indirebilmek için, AB göç politikalarının çalışma çağına olan politik göçmenler üzerinden şekillenmesinin de oldukça muhtemel bir sonuç olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- (2015). "Refugees and Migration", Kas International Reports, 11/12: 1-38.
- (2017). "Almanya, GSYİH Büyüme Oranı", <http://tr.tradingeconomics.com/germany/gdp-growth>, 26.03.2017.
- (2017). "İngiltere, GSYİH Büyüme Oranı", <http://tr.tradingeconomics.com/united-kingdom/gdp-growth>, 26.03.2017.
- BARDAKÇI TOSUN, S. (2017). "İtalya'nın Afrika Politikası", s. 699-706, (Ed.) ÇOMAK, H., SANCAKTAR C. ve ÇINAR, H.Y., Afrika Politikası 21. Yüzyılda Güvenlik, Refah ve Demokrasi Arayışı, Beta Yayınları, İstanbul.
- CENEVRE SÖZLEŞMESİ, (1951). "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme", <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>, 10.12.2017.
- ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT, (2008). "Global Migration". Barometer, Methodology, Results & Findings: 1-32.
- EUROPEAN COMMISSION, (2011). "Migrant Integration", Aggregate Report: 1-124.
- EUROPEAN COMMISSION, (2015). "Public Opinion in the European Union", Eurobarometer 83: 1-44.
- EUROSTAT, (2017). <http://ec.europa.eu/eurostat>, 16.03.2017.
- GÜLEÇ, C. (2015). "Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları", Tesam Akademi Dergisi, 2(2): 81-100.
- HOPYAR, Z. (2016). "Avrupa'da Göç ve Mülteci Olgusu", Diaspora Araştırmaları Merkezi, Ocak 2016 Raporu: 1-12.
- KARA, P. ve KORKUT, R. (2010). "Türkiye'de Göç, İltica ve Mülteciler", Türk İdare Dergisi, 467: 153-162.
- KOSER, K. (2007). International Migration: A Very Short Introduction, Oxford University Press, Oxford.
- KRITZ, M.M. and KEELY, C.B. (1981). Global Trends in Migration, The Center for Migration Studies of New York, Inc., New York.
- LEE, E.S. (1966). "A Theory of Migration", Demography, 3(1): 47-57.

16. MESSINA, A. (2007). *The Logics and Politics of Post WWII Migration to Western Europe*, Cambridge University Press, Cambridge.
17. MIEGEL, M. (2016). "Immigration as Survival Strategy", *International Reports* 4: 1-6.
18. MUTLUER, M. (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
19. ÖZERİM, G. (2014). "Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi?", *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1): 1-48.
20. SAMUR, H. (2008). "Avrupa Birliği'nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2).
21. SAYGIN, D. (2017). "Afrika Güvenliğinde Cılız Bir Ses: Avrupa Birliği", s. 181-190, (Ed.) ÇOMAK, H., SANCAKTAR C. ve ÇINAR, H.Y., *Afrika Politikası 21. Yüzyılda Güvenlik, Refah ve Demokrasi Arayışı*, Beta Yayınları, İstanbul.
22. SCHIERUP, C., HANSEN, P. ve CASTLES, S. (2006). *Migration, Citizenship, and the European Welfare State: A European Dilemma*, Oxford University Press, Oxford.
23. SUĞANLI, M. (2003). *Almanya'da Yaşayan ve TC Merkez Bankasında Hesabı Bulunan Türklerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve İşçi Dövizleri*, TC Merkez Bankası Yayını, Ankara.
24. UÇARER, E. (2001). "Managing Asylum and European Integration: Expanding Spheres of Exclusion", *International Studies Perspectives*, 2(3).
25. ULUSLARARASI GÖÇ ÖRGÜTÜ, (2009). "Göç Terimleri Sözlüğü", No.18, [http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf), 12.03.2017.
26. YAVUZ, S. (2013). "Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa'da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26): 610-623.